

Planlegging for krisehåndtering

Bjørn Ivar Kruke

ESRA Norge-seminar på UIS 8. november 2012

University of
Stavanger

Eksempel: politiets helikopterberedskap

- Politihelikopteret på Gardermoen
- Bruk av forsvarrets helikoptre, for eksempel på Rygge / Kystvakten
- Redningshelikoptrene:
 - Spydspissen i søk og redning i Norge
 - Ambulanseflyvninger mellom store sykehus
 - Plattform for politiets skarpe innsats

Eksempel: skoleskyting

- Skolers beredskapsplaner for skoleskyting:
 - Varsling av lærere og elever vha mobil
 - Elever får beskjed om å slå av sine mobiler
 - Hva slags informasjon skal de gi (bli værende eller evakuere – evt evakuere hvor?)

Eksempel: aktører i akutte hendelser

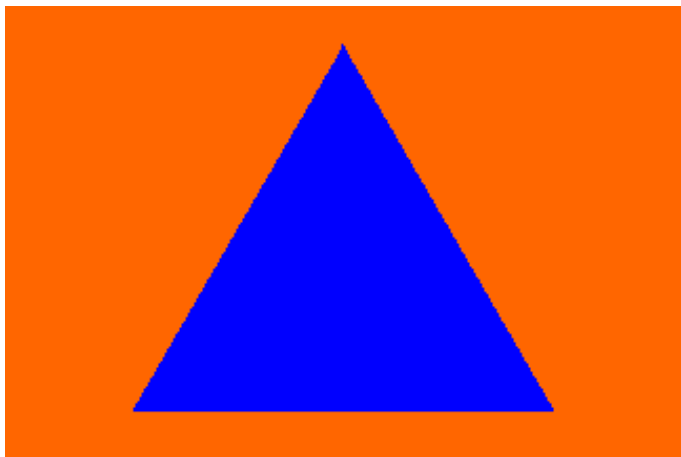
Planlegger vi med alle aktører som driver krisehåndtering?

Aktørene	Fase	Ansvar
De rammede	"Den gyldne timen"	Berge livet til seg selv og andre
De tilfeldige tilstedeværende	"Den gyldne timen" +	Ad-hoc innsats for å hjelpe folk i nød
De profesjonelle	Akutt fase (30 min +)	Tar over ledelsen og håndtering (når kapasiteter er tilgjengelig)
De frivillige	Akutt fase (1 time +)	Egendefinert og avtalt

Eksempel: bruken av Sivilforsvaret og Heimevernet

"Protocol Additional to the Geneva Conventions of
12 August 1949

Heimevernet rydder skog etter stormen Dagmar
desember 2011. Hva med Sivilforsvaret?

Planlegging

- Den prosessen som fører fram til valg av midler for å nå bestemte mål
- To mål:
 - Forebygge – utakknemlig oppgave - «den dynamiske ikke-hendelsen»
 - Forberede for innsats
- Planlegging og trening:
 - Jo bedre forberedt du er, jo mer kontroll vil du føle
(Ripley, 2008: The Unthinkable: Who survives when disaster strikes – and why)
 - *Déjà vu* – dette har jeg opplevd før
 - Trening er en faktor i krisen som kan påvirkes

Beredskapsplanen

- Produkt:
 - Et dokument mellom fine permer
- Prosess:
 - «Plans are nothing, planning is everything»
 - Delaktighet i utarbeidelse
 - Eierforhold
 - Blir aldri endelig oppdatert
- Kommunale beredskapsplaner – deltar de nødvendige aktører i planleggingen?

Planer:

- Den neste krisen har aldri hendt før! Det er den vi skal legge planer for!
- Beredskapsplaner som realistiske dokumenter eller "Fantasy documents"? – signalisere kontroll (reelt eller ikke):
 - Reelle aktører inkludert
 - Reelle ressurser - være klar over de ressursene vi har – og de vi ikke har.
 - Relevans, men noen hendelser overgår fullstendig våre forventninger (Fjelltun i Ålesund mars 2008)
- Hva er så en krise?

Krise og eksempler på kriser

En alvorlig trussel mot strukturer, verdier og normer i et sosialt system som under tidspress og usikkerhet gjør det nødvendig å foreta kritiske beslutninger!

(Rosenthal, Charles, 't Hart 1989:10)

<u>1986</u> : Chernobyl	<u>2005</u> : Katrina, London
<u>1992</u> : Orkan	<u>2007</u> : Vest Tank, Server
<u>1995</u> : Flom	<u>2008</u> : Fugleinfluensa, Fjelltun, Økonomi
<u>1999</u> : Sleipner	<u>2009</u> : Pandemi, Full City
<u>2000</u> : Y2K, Åsta	<u>2010</u> : DWH, Energi
<u>2001</u> : 9/11, Linate	<u>2011</u> : Lavangsdalen, 22/7, Stormer, Fukushima
<u>2004</u> : Madrid, Tsunami	<u>2012</u> : Flom, Sandy.....

Hva er den neste i rekken?

Beredskapsplanlegging og krisehåndtering:

- I planlegging for krisehåndtering må den sosiale dimensjonen forstås:
 - Mennesker får vanligvis ikke panikk og de er bidragsytere i krisesituasjoner
 - Befolkningen i berørte lokalsamfunn som verdifull ressurs (f.eks i forbindelse med søk og redning, førstehjelp og mht lokalkunnskap)
- Dette bør få konsekvenser for planlegging av respons i kriser og for mobilisering av ressurser i kriser!

Krisehåndtering – to strategier (Dynes)

- Den militære modellen (kaos-kommando-kontroll)
 - En sentralisert tilnærming
- Den problemløsende modellen (kontinuitet-koordinering-samarbeid).
 - En desentralisert tilnærming
- Eksempel Øvelse Poseidon Kreta 2011:
 - Tsunami
 - Kontroll med området

Effektivt innledende respons «system» - kjennetegn (Boin, 2010):

- Grunnlagt på «samfunnsmessig» robusthet
- Gjensidig innsats:
 - Overlevende
 - 1. linje innsatspersonell
 - Frivillige
- Inkrementell tilnærming med forventning om tyngre innsats ved behov

Krisehåndtering – implementering og test av planen («eksamen»)

- Klamre seg til planen (Blueprints for action)
- Tilpasning av innsatsen til den aktuelle krisen - planen hjelper deg et stykke på vei, men ikke hele veien...
- Alt vil ikke gå på skinner – det er en del av krisens natur!
- Få til en god ledelse i kriseområdet (planlagte og trente strukturer finnes og må implementeres og understøttes)
- Kunnskapen finnes lokalt – bruk den!

Læring etterpå...

- Hva finnes av arenaer for å lære:
 - Internt i hver responsorganisasjon
 - Mellom nettverket av aktører som utgjør kriseresponsen
- Politisk spill:
 - Syndebukkproblematikken - fordeling av skyld – unnskyldninger («Blaming and shaming»):
 - Vanskelig å diskutere de mest sensitive delene av krisen (hvor gjerne læringspotensialet er størst)
 - Verdifull informasjon holdes tilbake
- Konklusjonene i evalueringer og i granskinger må komme ut av dataene, ikke fra politiske føringer og forutinntatthet!

Øvelser – trening – læring – oppdatering av planverk

- Oppdatere planverket basert på hendelser, kriser, gransking, evaluering, øvelser og trening
- Trene i henhold til forventet behov i kriseområdet, ikke i forhold til gårsdagens tankegang:
 - Vi trener, men trener vi realistisk?
 - Er de reelle aktører med på treningen (eks POD)?

Spørsmål?

Bjørn Ivar Kruke

bjorn.i.kruke@uis.no

Risikostyring og samfunnssikkerhet
Det samfunnsvitenskapelige fakultet
Universitetet i Stavanger

51831548

<http://seros.uis.no>